

مقایسه کارنامه «برجام» و «بازارسازی»
در صادرات نفت ایران

زور آزمایی اندیشه‌ها در میدان تحریم نفتی

- صادرات نفت ایران به پالایشگاه‌های ونزوئلا به ۲۰۰ هزار بشکه در روز رسید
- ایران سهامدار ۴ پالایشگاه فراسرزمینی می‌شود
- صادرات نفت ایران به چین بعد از امضای سند ۲۵ ساله ۸ برابر شد

■ سیداحسان حسینی

تجربه «برجام» ثابت کرد که امریکا می‌تواند با یک خط امضا، تمامی انتفاع اقتصادی ایران از صادرات نفت را از بین ببرد، درحالی‌که در صورت «بازارسازی نفت»، جریان صادرات نفت ایران به صورت ایمن افزایش خواهد یافت. در دهه گذشته صادرات نفت ایران تحت تأثیر سیاست تحریمی امریکا، نوسانات زیادی داشته که این موضوع ایران را از درآمدهای سرشار نفتی برای توسعه زیرساخت‌های خود محروم کرده است. طبق محاسبات، تحریم‌های نفتی امریکا حدوداً ۱۶۰ میلیارد دلار در ۸ سال دولت تدبیر و امید از درآمدهای نفتی کشور کاسته است. این اعداد و ارقام، اهمیت اتخاذ راهبرد درست در مواجهه با تحریم‌ها را به وضوح نشان می‌دهد.

تنها دستاورد برجام در صادرات نفت ایران چه بود؟

طبق آمار اوپک، تا روز قبل از پذیرش و اجرای برجام، میانگین صادرات نفت ایران، یک میلیون بشکه در روز بود. بعد از اجرای برجام صادرات نفت ایران به مرز ۲ میلیون بشکه در روز رسید و سپس با خروج امریکا از برجام و بازگشت تحریم، این رقم به کمتر از ۱۰۰ هزار بشکه در روز کاهش یافت.

در نگاه اول این‌گونه به نظر می‌رسد که

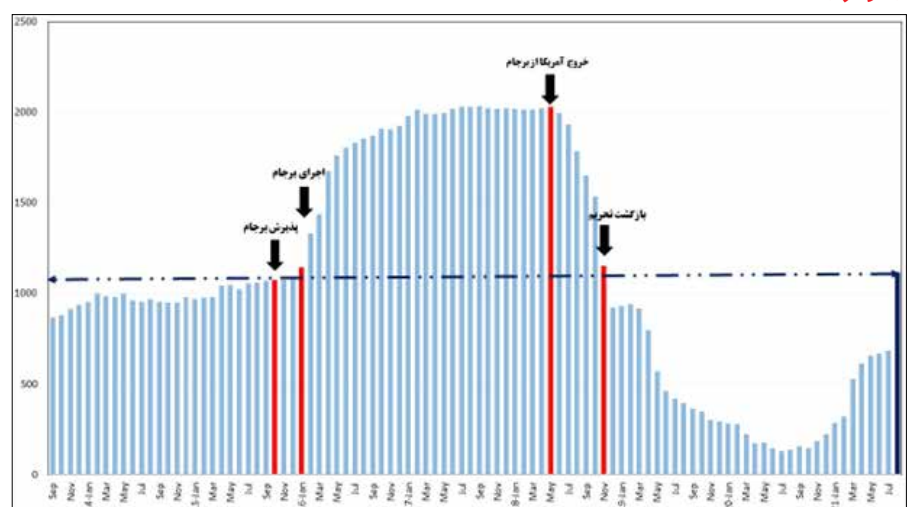
به طور کلی در داخل کشور، دو راهبرد در مواجهه با تحریم توسط جریان‌های سیاسی مختلف ارائه شده است تا جریان صادرات نفت ایران را به صورت مداوم تضمین کند؛ این دو راهبرد عبارتند از:

۱- مذاکره با امریکا و امضای برجام برای رفع تحریم نفتی

۲- بی‌اثر کردن تحریم از طریق بازارسازی نفت

در ادامه کارنامه هر یک از این دو راهبرد بررسی می‌شود:

(نمودار ۱)

راهبرد مذاکره با امریکا و امضای برجام در صادرات نفت ایران موفق بوده است، زیرا با امضای برجام صادرات از یک میلیون بشکه به ۲ میلیون بشکه در روز رسید و با شکست برجام از ۲ میلیون بشکه به کمتر از ۱۰۰ هزار بشکه در روز کاهش یافت؛ اما واقعیت چیز دیگری است. (نمودار ۱) در واقع در دوره اجرای برجام، یک هزینه پنهان در این راهبرد وجود داشت که بعد از خروج امریکا از برجام، خود را نمایان کرد. این هزینه پنهان به این صورت ایجاد شد که در دوره برجام، تمامی زیرساخت‌ها و شبکه‌سازی‌های ایران برای دور زدن تحریم کنار گذاشته شده و افشا شد.

به بیان دیگر وقتی ایران برای مدت کوتاهی نفت را به صورت رسمی می‌فروشد، دیگر تحریمی را دور نمی‌زنند و در نتیجه بعد از بازگشت تحریم، دیگر زیرساختی برای صادرات نفت کشور به همان میزان یک میلیون بشکه قبل از برجام وجود نداشت. این موضوع باعث شد فروش نفت ایران بعد از شکست برجام به کمتر از ۱۰۰ هزار بشکه در روز برسد.

همان‌طور که تصویر ۲ نشان می‌دهد تمامی فایده برجام در افزایش فروش نفت، با هزینه ناشی از لو رفتن شبکه دور زدن تحریم در دوره برجام از بین رفت و در واقع هزینه و فایده سربه‌سر شد.

طبق آمار اوپک، میانگین صادرات نفت ایران در دولت یازدهم و دوازدهم روزانه ۱/۱ میلیون بشکه در روز بود که این میزان تقریباً برابر با میانگین صادرات نفت ایران در بازه زمانی قبل از پذیرش برجام و در دولت سیزدهم است. یعنی در مجموع راهبرد مذاکره و توافق با امریکا نتوانست دستاورد خاصی در مواجهه با تحریم در جریان صادرات نفت ایران ایجاد کند. (نمودار ۲)

ویژه‌نامه

ایران

شهریور ۱۴۰۱